

A Study of Post- Covid-19 Ecological Reconstruction Strategies Case study: Mazandaran Rural Areas

BaharBeishami^{1*} Tahmineh Asadi Amir^{2,3} Sadegh Salehi⁴

1. Associate Professor, Tourism Research Center of RICHT, Tehran, Iran.
2. PhD student in Tourism, University of Algarve, Portugal, Faro, Portugal
3. Expert of the General Directorate of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts of Mazandaran, Sari, Iran
4. Associate Professor, Department of Sociology, Mazandaran University, Sari, Iran

Received: 2020/10/21 | Accepted: 2020/11/30 | Published: 2020/12/10

Abstract

The emergence and prevalence of COVID-19 affected all tourism activities, including ecotourism. What has prevailed so far in the literature of this field of study is indeed, the study of ecotourism development in order to reduce the negative effects of COVID-19 and to start the development measures. However, the relatively long cessation of ecotourism activities in the country raised the question of how to resume ecotourism activities in the post- COVID-19 era. In this regard, the present study seeks to answer the questions in the fields of ecotourism activities, the effects of the coronavirus and the strategies for rehabilitation of ecotourism in the post- COVID-19 period. The statistical population of the study consists of ecotourism areas in the east of Mazandaran, and the purposeful sampling method was used to select the samples. A qualitative interview method was used for data collection, in which a number of eco-lodge owners were interviewed. The results showed that: (1) Beneficiaries did not see the need to complete recession of ecotourism resorts and believed that the operation and use of ecotourism was possible due to observing natural social distance by observing minimum health protocols; (2) The health safety of ecotourism resorts is the same as staying at home; (3) At least a three-year period is required to return to the normal situation, since the peak return period is not expected in the near future; (4) The re-creation of ecotourism activities requires the establishment of a strong regional organization such as the East Mazandaran Ecotourism Corporation, in order to establish a constructive interaction with the government; (5) Providing financial facilities for the newly established ecotourism, so that it can resume ecotourism activities. While other studies have used secondary data at the national and macro levels to examine COVID-19's effects on economic indicators, the present study uses primary data and field study findings to analyze original personal experiences of the economic impact of COVID-19 on ecotourism at the local community level

Keywords: Quarantine effects, Post- COVID-19, Social distancing, Ecotourism, qualitative method, Mazandaran

Copyright © 2020 Tourism Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution- 4.0 International License which permits Share, copy and redistribution of the material in any medium or format or adapt, remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

Beishami B, Asadi Amir T, Salehi S. A Study of Post- Covid-19 Ecological Reconstruction Strategies Case study: Mazandaran Rural Areas. Tour Res. 2020; 2 (1) :29-47

Corresponding Author: BaharBeishami, Associate Professor, Tourism Research Center of RICHTO, Tehran, Iran .

Email: bbeishami@yahoo.com

بررسی راهکارهای بازآفرینی بوم‌گردی در دوران پسا کرونا (مطالعه موردی: مناطق روستایی مازندران، ایران)

بهار بیشمی^{۱*}، ته‌مینه اسدی امیری^{۲،۳}، صادق صالحی^۴

۱. استادیار پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، تهران، ایران
۲. دانشجوی دکتری توریسم، دانشگاه الگارو پرتغال، فارو، پرتغال
۳. کارشناس اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مازندران، ساری، ایران
۴. دانشیار، گروه جامعه‌شناسی محیط‌زیست، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه مازندران، ساری، ایران

دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۲۰ | پذیرش: ۹۹/۰۹/۱۰ | انتشار: ۱۳۹۹/۰۹/۲۰

چکیده

بروز و گسترش پدیده‌ای به نام ویروس کرونا همه فعالیت‌های گردشگری از جمله بوم‌گردی را تحت تأثیر قرار داده است. آنچه تاکنون بر ادبیات این حوزه مطالعاتی، همانند سایر حوزه‌ها- غالب بوده است، همانا مطالعه و بررسی توسعه بوم‌گردی جهت تقلیل اثرات منفی و گشودن اقدامات توسعه‌ای بوده است. اما توقف نسبتاً طولانی فعالیت‌های بوم‌گردی در کشور این سؤال را مطرح می‌کند که در دوران پسا کرونا، چگونه می‌توان فعالیت‌های بوم‌گردی را دوباره آغاز کرد. در این راستا، مطالعه حاضر در صدد پاسخ به پرسش‌های زیر در زمینه فعالیت‌های بوم‌گردی، تأثیرات ویروس کرونا و راهکارهای بازآفرینی بوم‌گردی در دوران پسا کرونا است. جامعه آماری تحقیق حاضر را مناطق بوم‌گردی در شرق مازندران تشکیل می‌دهد و برای انتخاب نمونه‌ها نیز از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های تحقیق، روش مصاحبه کیفی به کار رفته و در آن با تعدادی از صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی مصاحبه شده است. نتایج تحقیق نشان داد که: (۱) ذی‌نفعان ضرورتی بر توقف کامل اقامتگاه‌های بوم‌گردی نمی‌دیدند و معتقد بودند بهره‌برداری و استفاده بوم‌گردان به خاطر فاصله‌گذاری اجتماعی طبیعی با رعایت حداقل پروتکل‌های بهداشتی امکان‌پذیر است؛ (۲) امنیت بهداشتی اقامتگاه‌های بوم‌گردی در حد اقامت و ماندن در منزل است؛ (۳) حداقل یک فاصله زمانی سه‌ساله برای بازگشت به دوران عادی لازم است که البته دوران بازگشت به اوج در آینده نزدیک متصور نیست؛ (۴) بازآفرینی فعالیت‌های بوم‌گردی نیازمند ایجاد تشکل قوی منطقه‌ای نظیر انجمن صنفی بوم‌گردی شرق مازندران است تا تعامل سازنده با حاکمیت ایجاد شود؛ (۵) برای بوم‌گردی‌های تازه‌تأسیس، تسهیلات مالی فراهم گردد تا بتوانند فعالیت‌های بوم‌گردی را دوباره آغاز نمایند. در حالی که سایر تحقیقات با استفاده از داده‌های ثانویه و در سطح ملی و کلان به بررسی تأثیرات کرونا بر شاخص‌های اقتصادی پرداختند، تحقیق حاضر با استفاده از داده‌های اولیه و میدانی به تحلیل تجربیات فردی دست اول در مورد تأثیرات اقتصادی ویروس کرونا بر بوم‌گردی در سطح جامعه محلی پرداخته است.

واژه‌های کلیدی: تأثیرات قرنطینه، پسا کرونا، فاصله‌گذاری اجتماعی، بوم‌گردی، روش کیفی، مازندران

کپی‌رایت © فصلنامه پژوهش گردشگری: دسترسی آزاد، کپی برداری، توزیع و نشر با ذکر منبع آزاد است.

بهار بیشمی، ته‌مینه اسدی امیری، بررسی راهکارهای بازآفرینی بوم‌گردی در دوران پسا کرونا (مطالعه موردی: مناطق روستایی مازندران). ۱۳۹۹؛ ۲ (۱): ۲۹-۴۷

* نویسنده مسئول: بهار استادیار پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، تهران، ایران

پست الکترونیک: bbeishami@yahoo.com

مقدمه

هزار نفر گردشگر ورودی در این بازه زمانی انجام می‌شد. در بُعد گردشگری داخلی نیز در این مدت حدود چند میلیون نفر سفر داخلی با اقامت توسط گردشگران داخلی ثبت می‌شد (سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۳۹۸) که با توجه به شرایط ناشی از ویروس کرونا این صنعت با رکود عمیق مواجه شده است. کسب و کارهای حوزه گردشگری داخلی، ورودی و خروجی که یکی از عوامل اشتغال و رشد در دوران تحریم و صادرات نامریی محسوب می‌شد، در این وضعیت عملاً تعطیل شده و به عبارتی، چرخ این صنعت اشتغال را نیز متوقف شده است. فعالیت‌های فراوانی در زنجیره تأمین گردشگری کشور آسیب دیده و کارکنان آنها ممکن است کار خود را از دست داده باشند، هر چند که به علت فقدان نظام جامع آماری و حساب‌های اقماری گردشگری^۱ منسجم در صنعت گردشگری کشور نمی‌توان برآورد دقیقی از میزان اثرات اقتصادی ویروس کرونا در صنعت گردشگری داشت، ولی براساس شواهد موجود و اظهارات دست اندرکاران، در صورت تداوم بیماری و استمرار آن، اثرات منفی بیشتری به همراه خواهد داشت. در زنجیره تأمین و عوامل تشکیل صنعت گردشگری، اقامت یکی از ارکان اصلی است که شامل هتل‌ها، متل‌ها کمپینگ‌ها، خانه‌های مسافر و اقامتگاه‌های بوم‌گردی است. در این تحقیق، از میان شقوق مختلف انواع محل اقامت^۲، به بررسی اثرات ویروس کرونا در اکولوژها^۳ می‌پردازیم که از ویژگی‌های متمایز ذیل برخوردارند:

۱. استفاده از پس‌اندازهای خانوادگی و صندوق‌های خرد محلی جهت راه‌اندازی و تجهیز خانه‌های روستایی در خطر تخریب؛
۲. ایجاد اشتغال برای جوانان و زنان که تنها درآمد یک خانواده محسوب می‌شوند؛

پدیده جدید کرونا و تأثیرات فاجعه‌بار آن باعث شد تا نه فقط اقتصاد، مشاغل، درآمدها و... بلکه کل جهان دچار تغییر شود (Gupta et al., 2020). تلاش‌های گسترده‌ای از سوی کشورهای مختلف برای کاهش یا مهار پیامدهای جانی و انسانی بیماری کرونا صورت گرفت و موفقیت‌هایی نیز به همراه داشت. به‌عنوان مثال، در تحقیقی که توسط یاداو و همکارانش در مورد نرخ بهبود بیماران کرونا در ده کشوری که بالاترین میزان کرونا را تا فروردین ۱۳۹۹ در دنیا داشتند انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که چین با نرخ بهبود ۹۳/۳ درصد در بالاترین و کانادا با نرخ بهبود زیر صفر، پایین‌ترین جایگاه را در میان این ده کشور داشته‌اند. همچنین، نتایج این تحقیق نشان داد نرخ بهبود در ایران، ایتالیا، فرانسه و اسپانیا، به ترتیب عبارتند از ۶۵/۳۷ درصد، ۲۳/۰۶ درصد و ۳۹/۸۸ درصد که هر کدام جایگاه دوم، سوم و چهارم را از نظر نرخ بهبود به خود اختصاص دادند (Yadav, 2020, PP. 14-15). ایران با وجود اینکه از نظر نرخ بهبود بیماران مبتلا به کرونا از جایگاه موفقیت‌آمیزی برخوردار بوده است، ولی همانند سایر کشورها از پیامدهای گسترده اقتصادی آن در امان نمانده و همانند سایر نقاط جهان، بحران شیوع کرونا منجر به ایجاد محدودیت‌ها و هشدارهایی مبنی بر عدم مسافرت و تعطیلی تمامی زنجیره‌های خدمات گردشگری اعم از اقامت، غذا و نوشیدنی، فعالیت‌های تفریحی و سرگرمی، حمل و نقل و خدمات مسافرتی در کشور شد. در ایران، هم‌زمانی بحران کرونا با تعطیلات سال نو و عید نوروز - به‌عنوان بازه اصلی سفرهای داخلی و خروجی - موجب شد تمامی فعالان صنعت گردشگری با یک مخاطره بی‌سابقه واقعی روبه‌رو شوند چون براساس تخمین‌ها از ۵ سال گذشته می‌توان گفت سالیانه از ابتدای اسفند تا پایان فروردین ماه حدود ۱ میلیون مسافرت خروجی توسط گردشگران ایرانی صورت گرفته و حدود ۸۵۰

³. Ecologue

¹. Tourism Satellite Accounts

². Accommodation

۳. نداشتن پشتوانه مالی صاحبین اقامتگاه بوم‌گردی روستایی مانند هتل‌ها وعدم استفاده از قوانین حمایتی مانند استفاده از بیمه بیکاری چون اکثراریال بیمه نیستند؛
۴. عدم بازپرداخت وام‌های بانکی در ماه‌های اخیر به دلیل نبود مسافر و ممنوعیت پذیرش؛
۵. لزوم حمایت از اکولوژها به دلیل حفاظت از معماری و فرهنگ بومی در روستاها و در ابعاد ملی صیانت از میراث معنوی ملی.

با وجود تأثیرپذیری مناطق مختلف کشور از حیث پیامدها کرونه وضعیت استان مازندران به‌عنوان یکی از اولین استان‌های درگیر با این پدیده از اهمیت خاصی برخوردار است. استان مازندران با دارا بودن بیش از سه میلیون گردشگر روستایی در سال، یکی از مقاصد اصلی و مهم گردشگری کشور محسوب می‌شود (صالحی، ۱۳۹۸). از جمله مناطق مستعد گردشگری روستایی یا بوم‌گردی، مناطق روستایی شرق مازندران هستند که از لحاظ جاذبه‌های طبیعی و زمین‌شناختی و نیز سایر جاذبه‌های گردشگری نظیر فرهنگ آداب رسوم و موقعیت برجسته‌ای دارند و به همین دلیل، مورد توجه خاص برای بوم‌گردی است.

براساس گزارش تحلیلی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان مازندران در سال ۱۳۹۶، استان مازندران به رغم ظرفیت‌های فراوان طبیعی و خدادادی مانند جنگل، دریا و کوه، نرخ کل بیکاری جوانان استان معادل ۸۷ هزار و ۶۰۷ نفر از ۶۲۳ هزار و ۱۶۲ نفر جمعیت کل فعال بوده است (گزارش توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان مازندران در سال ۱۳۹۶). همچنین، براساس گزارش سالنامه آماری استان و کشور، سهم اشتغال مازندران در بخش‌های کشاورزی ۱۹/۳، در صنعت ۲۸/۵ و خدمات ۵۲/۲ است (سالنامه آماری استان مازندران، ۱۳۹۶؛ سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۶) و با توجه به وسعت زمین‌های کشاورزی و غلبه فعالیت‌های کشاورزی که در روستاها متمرکز است، سهم این بخش در اشتغال بسیار پائین است. در گزارش

تحلیلی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان مازندران در سال ۱۳۹۶، در بخش عمران روستایی ذکر شده که شناخت دقیق مسائل مربوط به روستاهای ایران از اهمیت بسیار زیادی برخوردار بوده، چون ریشه تمامی مشکلات و مسائل عقب‌ماندگی مثل فقر گسترده، نابرابری در حال رشد، رشد سریع جمعیت و بیکاری فزاینده، در مناطق روستایی قرار دارد. توسعه روستایی به خاطر حل مشکلات مزبور و مخصوصاً برآوردن نیازهای اساسی مردم روستایی از اهمیت و الویت خاصی برخوردار است.

براساس سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی و سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه که سومین برنامه از برنامه‌های دوران ۲۰ ساله است، توسعه روستایی در قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر مبنای ماده ۲۶ دولت به منظور رقابت‌پذیرکردن عدالت بین منطقه‌ای و سرزمینی و تقویت خوداتکایی، افزایش انگیزه وصول درآمد استانی، موظف است الف- اجرای طرح‌های هادی روستایی و تعیین محدوده روستاها، ب- شناسایی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود در نواحی روستایی و ارتقای منزلت اجتماعی روستاییان و جایگاه روستاها در اقتصاد ملی و ایجاد بستر لازم بای شکوفایی و پیشرفت عدالت محوری روستاها اقداماتی از قبیل برنامه‌ریزی منطقه‌ای و تقویت اقتصاد روستایی و توسعه اقتصاد محور را با توجه به استعدادها و ظرفیت بومی و محیطی و قابلیت محلی-اقتصادی آن منطقه با مشارکت نیروهای محلی و بهره‌گیری از تسهیلات بانکی، حمایت‌های دولتی و سرمایه‌گذرای بخش خصوصی، برنامه توسعه اقتصادی و اشتغالزایی آن روستاها تهیه نماید.

بررسی اجمالی وضعیت جمعیتی نواحی روستایی مناطق شرق استان مازندران و همچنین وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نشان می‌دهد که شهرستان‌های گلوگاه، بهشهر و نکا با وسعتی بالغ بر ۶۹۱۱/۵ مترمربع در شرق استان مازندران واقع شده‌اند.

براساس آخرین تقسیمات کشوری، سه شهرستان بهشهر، گلوگاه و نکا، ۵ شهر، ۶ بخش، ۱۴ دهستان و ۲۶۴ آبادی در شرق استان هستند.

شکل ۱. نقشه شرق استان مازندران ماخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵

جدول ۱. تقسیمات کشوری مازندران و شهرهای شرق استان مازندران

استان و شهرستان	مساحت	شهر	بخش	دهستان	آبادی	آبادی دارای سکنه
مازندران	۲۳۷۵۶/۴	۵۸	۵۶	۱۳۱	۳۶۲۲	۲۹۷۰
شرق استان	۶۹۱۱/۵	۵	۶	۱۴	۳۲۱	۲۶۴
گلوگاه	۴۵۱/۱	۱	۲	۴	۴۵	۲۶
بهشهر	۱۴۱۶/۳	۳	۲	۵	۱۴۲	۱۱۰
نکا	۱۳۵۸/۸	۱	۲	۵	۱۳۴	۱۲۸

ماخذ: سالنامه آماری استان مازندران، ۱۳۹۵

شهری برابر ۱۹۹ هزار و ۷۶۳ کل جمعیت نقاط روستایی برابر ۱۲۸ هزار و ۵۹۵ نفر است.

براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ (جدول شماره ۲)، جمعیت شرق استان مازندران بالغ بر ۸۸۷ هزار و ۷۰۹ نفر است. کل جمعیت نقاط

جدول ۲. آمار جمعیتی مازندران و شهرستانهای شرق استان مازندران

استان و شهرستان	جمعیت کل		نقاط شهری		نقاط روستایی	
	خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت
مازندران	۱۰۸۴۷۹۸	۳۲۸۳۵۸۲	۶۲۴۶۶۱	۱۸۹۷۲۳۸	۴۶۰۱۳۱	۱۳۸۶۳۳۷
شرق استان	۱۰۶۴۶۵	۳۲۸۳۵۸	۶۴۵۵۴	۱۹۹۷۶۳	۴۱۹۱۱	۱۲۸۵۹۵
گلوگاه	۱۳۱۴۷	۴۰۰۷۸	۶۸۹۸	۲۱۳۵۲	۶۲۴۹	۱۸۷۲۶
بهشهر	۵۵۱۴۰	۱۶۸۷۶۹	۳۸۲۹۹	۱۱۷۴۲۰	۱۶۸۴۱	۵۱۳۴۹
نکا	۳۸۱۷۸	۱۱۹۵۱۱	۱۹۳۵۷	۶۰۹۹۱	۱۸۸۲۱	۵۸۵۲۰

ماخذ: سالنامه آماری استان مازندران، ۱۳۹۵

از گردشگران خارجی به جهت علاقه مندی به هم نشینی با جوامع محلی و آشنایی با سنت‌ها، اقامتگاه‌های بوم گردی را به هتل‌های چند ستاره ترجیح می‌دهند.» این مقام مسئول خاطر نشان کرد: «شاهد رونق طبیعت گردی در مازندران خواهیم بود و امیدوارم با رونق طبیعت گردی شاهد کاهش سفرهای انفرادی و افزایش سفرهای گروهی با تورهای گردشگری باشیم.» در سطح استانی و محلی نیز شاهد توجه فزاینده به مسأله بوم گردی می‌باشیم. به عنوان مثال، استاندار مازندران هم به عنوان نماینده عالی دولت در استان و نیز مدیر کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، همواره بر توسعه و تقویت بوم گردی در استان مازندران تأکید می‌نمایند.

استان مازندران، همان طور که قبلاً مطرح شد، به عنوان یکی از مقاصد مهم گردشگری کشور است که مطابق اسناد بالادستی، گردشگری به عنوان یکی از سه حوزه اصلی فعالیت مهم اقتصادی این استان محسوب می‌شود. در حال حال حاضر، فعالیت‌های بوم گردی در سطح این استان در مرحله توسعه ای قرار دارد.

در میان انواع گردشگری، بوم گردی در سطوح مختلف اجتماعی حایز اهمیت است. در سطح ملی، وزیر محترم میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اعلام کرد که بوم گردی مزیت گردشگری کشورمان است. براساس همین سیاست کلی، ایشان علاوه بر پیگیری تدوین سند توسعه گردشگری و پیگیری قانون حمایت از صنعت، اعلام کردند که بخش دوم اقدامات، در حوزه توسعه اقامتگاه‌های بوم گردی است (۲۲ اسفند ۱۳۹۶، مصاحبه با شبکه چهار سیمای مازندران). دکتر مونسان طی آن سفر به استان مازندران گفت: «خوشبختانه شاهد رشد احداث اقامتگاه‌های بوم گردی در کشور هستیم و دولت تدبیر و امید از احداث این نوع از واحدهای گردشگری حمایت می‌کند.» وی افزود: «تعداد اقامتگاه‌های بوم گردی در کشور از ۴۰۰ اقامتگاه به ۱۷۰۰ اقامتگاه در دولت تدبیر و امید رسیده است و این در حالی است که درخواست‌های متعددی نیز در حال اخذ مجوز هستند.» به زعم ایشان «رشد اقتصادی مازندران با طبیعت بکر و ظرفیت‌های بوم گردی تسریع خواهد شد. اقامتگاه‌های بوم گردی موجب حضور بیشتر گردشگران خارجی در این استان می‌شود چون بسیاری

جدول ۳. وضعیت بوم گردی در استان و شرق مازندران

شهرستان	اقامتگاه بوم گردی	خانه مسافر	منطقه حفاظت شده	پناهگاه حیات وحش	اثار ملی طبیعی	مناطق نمونه	روستای هدف	جاذبه فرهنگی و تاریخی
کل استان	۱۹۱	۱۹۳۰	۹	۱۰	۲	۱۲۰	۱۷	۶۲۶
شرق استان	۳۷	۴۸	۲	۱	-	۱۶	۱	۱۰۱
گلوگاه	۵	۱۹	-	-	-	۴	-	۳۲
بهشهر	۲۰	۲۳	۲	۱	-	۹	۱	۴۴
نکا	۱۲	۶	-	-	-	۳	-	۲۵

منبع: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مازندران، ۱۳۹۹

و کاهش تأثیرات منفی آن متمرکز بوده است، اما رکود فعالیت‌های گردشگری و به ویژه توقف فعالیت‌های

مطالعات علمی تاکنون بر روی توسعه بوم گردی و شیوه‌های اجرای صحیح بوم گردی در جهت افزایش مزایا

مطالعه شرایط دوام یا همان تاب‌آوری یک فعالیت در حالت بروز یک وضعیت غیرعادی مثلاً بحران طبیعی است که بدانیم یک فعالیت یا صنعت یا... چقدر تاب و تحمل یک وضعیت غیرطبیعی را دارد. البته بحث نحوه احیاء هم در اینجا مطرح است که باز این سؤال در شرایط قبل از بروز حادثه باید پاسخ داده شود. اما اکنون که پدیده ویروس کرونا در قالب تعطیلی کامل فعالیت بوم‌گردی خود را به‌وضوح نشان داده است، بررسی شیوه بازآفرینی این فعالیت مسئله جدیدی را پیش روی محققان و صاحب‌نظران گذاشته است.

بوم‌گردی عبارت است از سفر به مناطق شکننده، بکر و غالباً حفاظت‌شده که تلاش می‌کند اثرات کم و تقریباً در ابعاد کوچک بر جای بگذارد (Marthan, 1991, P. 35) و موجب بهبود سطح زندگی مردم بومی و حفاظت محیط‌زیست می‌شود (Havenegard, 1999, P. 25). استفاده از منابع طبیعی به‌عنوان جاذبه‌های گردشگری بدون آسیب رساندن به آن، مقوله‌ای ایدئال در راستای توسعه پایدار است (درامو مور، ۱۳۸۷، ص. ۹). طبیعت‌گردی، امروزه به‌عنوان صنعتی پویا اما نوپا اهمیت روزافزونی پیدا کرده است و کشورهای مختلف توسعه‌یافته و در حال توسعه برای حفاظت از محیط‌زیست، کاهش نرخ بیکاری، بهبود توزیع درآمد، تعامل سازنده و موثر با جهان و استفاده از منابع سرشار اقتصادی - اجتماعی و سیاسی آن به‌دنبال بسط و گسترش طبیعت‌گردی بوده و به‌عنوان ابزاری جهت رشد و توسعه پایدار، طبیعت‌گردی را تسهیل و همگانی می‌نمایند (اکبری و قرخلو، ۱۳۸۹، ص. ۵۱). در کشورهای توسعه‌یافته میزان درآمد و اشتغال زایی در بخش بوم‌گردی و بخش‌های مرتبط با آن قابل توجه است (Nepal, 2002, P. 13). حتی زیرمجموعه‌های بوم‌گردی مثل یک فعالیت مشخص نیز می‌تواند در آمد چشمگیری ایجاد کند (Midmore, 2000, P. 8).

بوم‌گردی در اوج فصل کاری (بهار سال ۱۳۹۹) به خاطر سیاست‌های دولت جهت پیشگیری و کنترل بیماری کرونا، برای نخستین بار این سؤال مطرح می‌شود که چگونه می‌توان بوم‌گردی را در دوران پساکرونا، فعال نمود. در این راستا، مسأله اساسی تحقیق حاضر پاسخگویی به سؤالات زیر در زمینه فعالیت‌های بوم‌گردی، تأثیرات ویروس کرونا و راهکارهای بازآفرینی بوم‌گردی در دوران پساکرونا است. سؤالات اساسی تحقیق حاضر عبارتند از:

۱. پیامدهای اقتصادی کرونا برای بوم‌گردی کدامند؟
 ۲. راهکارهای اقتصادی برون رفت و احیاء فعالیت‌های بوم‌گردی چیست؟
- بدین ترتیب، در تحقیق حاضر وضعیت موجود واحدهای اقامتی بوم‌گردی، راهکارهای مرتبط جهت جلوگیری از ضرر و زیان، مسأله جبران خسارات و حمایت دولتی و بخش خصوصی و شیوه‌های فعالیت در دوران کرونا و پساکرونا بررسی می‌شود.

پیشینه نظری و تجربی

همان‌طور که قبلاً مطرح شد، آنچه تاکنون برای فعالیت‌های گردشگری و به‌ویژه بوم‌گردی مطرح بوده است، پرداختن به اقدامات توسعه‌ای و مطالعه ایجاد پروژه‌های موفق بوم‌گردی و تقلیل اثرات منفی آن بوده و لذا ادبیات مطالعات بوم‌گردی از حیث پرداختن به راهکارهای احیاء و بازآفرینی بوم‌گردی چندان غنی نیست. به همین دلیل، ضرورت استفاده از روش‌های کیفی برای مطالعه و پاسخ به این وضعیت بیش از پیش آشکار می‌شود. آنچه در ادبیات بوم‌گردی قابل ملاحظه است عمدتاً بحث تاب‌آوری^۱ و بازآفرینی^۲ است. با وجود اینکه ادبیات نسبتاً غنی‌ای در زمینه تاب‌آوری وجود دارد، ولی در زمینه بازآفرینی قلت مطالعات پیشین کاملاً مشهود است. در بحث از تاب‌آوری، عمدتاً بحث بر سر

است. در واقع، تحقیقات مربوط به تأثیرات ویروس کرونا بر بوم گردی در آغاز راه هستند. در زمان انجام تحقیق حاضر و نهایتاً تدوین این مقاله، اکثر پایگاه‌های مطرح تحقیقاتی و مجلات معتبر حوزه گردشگری دنیا در مرحله فراخوان دریافت مقالات با موضوع اثرات اجتماعی و اقتصادی ویروس کرونا بر صنعت گردشگری بوده و هنوز نتایج مطالعات به صورت قابل دسترس منتشر نشده است. با توجه به خلاء چنین پیشینه مطالعاتی، در تحقیق حاضر سعی شده است تا گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی مرتبط و گزارش‌های چند کشور به صورت موردی به شرح زیر مورد بررسی قرار گیرد.

۱. سازمان جهانی جهانگردی به‌عنوان متولی اصلی صنعت گردشگری در جهان هر ماه به صورت بولتن گزارش‌های خود را روی سایت نمایه می‌کند که بیشتر بر اثرات کوید ۱۹ بر بسته شدن مرزها، تعطیلی پروازها و ضربات شدید بحران کنونی بر اشتغال و راه‌های برون‌رفت خلافتان تاکید می‌نماید (The World Tourism Organization, 2020).

۲. برنامه محیط‌زیست سازمان ملل متحد^۱ در گزارشی با عنوان معنای کوید ۱۹ بر بوم گردی به بررسی تأثیر غیر قابل انکار بسته شدن اماکن بوم گردی بر روی جوامع محلی می‌پردازد و پیشنهاد می‌کند که می‌بایست کمک‌های حمایتی از جامعه محلی در مقاصد مطرح بوم گردی صورت پذیرد.

۳. سازمان جهانی کار در گزارشی تحت عنوان کوید ۱۹ و بخش گردشگری ارتباط بین مشاغل گردشگری و اهداف توسعه پایدار هزاره را بررسی و تأثیر این بحران بر اشتغال جوانان و زنان را از نظر معیشت اقتصادی غیر قابل جبران مطرح می‌کند (International Labour Organization, 2020).

در یکی از تحقیقات انجام شده در مورد نقش بوم گردی در توسعه اجتماعی و اقتصادی محلی در جنوب آفریقا، محقق به این نتیجه رسید که گردشگری نقش مهمی را در توسعه اجتماعی و اقتصادی محلی در زمینه آموزش مهارت‌های ایجاد اشتغال و پروژه‌های توسعه‌ای ایفا کرده است (Snyman, 2016, P. 8). شارما و همکارانش بوم گردی در منطقه حفاظت‌شده گوریشانکار هند را با شاخص‌های منبع درآمد، رضایت و ادراک مردم محلی مورد مطالعه قرار دادند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که گردشگری به‌عنوان منبع حیاتی درآمد مردم محلی همراه با دیگر منابع درآمد شناخته شده است و مردم محلی راضی به بوم گردی در منطقه هستند (Sharma et al., 2018, P. 8). در تحقیقی دیگر آثار منفی اقتصادی-اجتماعی بوم گردی در توسعه جوامع محلی، ناموفق بودن درآمد کلی برای سازگاری هزینه‌های بوم گردی، بار زیاد نهادهای مدیریتی دارای ضعف مالی، بهره‌برداری بیش از ظرفیت محیط، ورود واسطه‌ها و زمین‌خواران برای کسب منافع و از مسائل اجتماعی-فرهنگی، تراکم جمعیت، فصلی بودن فعالیت‌ها، نامناسب بودن فرهنگ‌های بومی، تضاد بر سر دسترسی و استفاده از منابع و دسترسی نامناسب نام برده شد (Nieth, 2008, p. 36). در تحقیق دیگری که توسط انوپ و همکارانش انجام شد متغیرهای اقتصادی اجتماعی تأثیر مثبتی بر افزایش اشتغال و کار آفرینی در سطح محلی داشته است. درآمد، هزینه‌های مردم محلی، مشارکت در بوم گردی، سطح تحصیلات، افزایش سرمایه انسانی، معیشت مردم، به دلیل بوم گردی افزایش یافته است (Anup et al., 2015).

همان طور که ملاحظه می‌شود، تحقیقات پیشین نوعاً به مطالعه و بررسی تأثیرات مثبت و منفی بوم گردی پرداختند و مساله تأثیر پذیری بوم گردی از یک بحران جدید مثل ویروس کرونا امری کاملاً جدید است که تاکنون مطالعات تجربی در مورد آن موضوعیت نداشته

ب. هیچیک از مطالعات گذشته به‌طور خاص روی پدیده بوم‌گردی متمرکز نشدند و فقط در سطح کلی، تأثیرات اقتصادی پدیده کرونا بر روی گردشگری را مطرح کردند.

ج. سایر مطالعات پیشین عمدتاً در کشورهای توسعه‌یافته و یا در حال توسعه و مشخصاً در کشورهای دیگر به غیر از ایران انجام شده‌اند. بنابراین، تحقیق حاضر برای نخستین بار با تمرکز بر نوع خاصی از گردشگری (بوم‌گردی)، آن هم به روش کیفی و میدانی به تأثیرات اقتصادی پدیده کرونا بر بوم‌گردی پرداخته است.

روش پژوهش

هدف از انجام پژوهش حاضر مطالعه عمیق پیامدهای اجتماعی-اقتصادی و بروس کرونا بر بوم‌گردی و راهکارهای بآفرینی بوم‌گردی در دوران پساکرونا است. در این پژوهش از رویکرد کیفی با استفاده از روش زمینه‌ای یا گردند تئوری^۱ استفاده شده است. این نظریه که از نظر پارادایمی و نظری بر اصول پارادایم تفسیرگرایی اجتماعی استوار است عبارت است از کشف و استخراج نظریه از داده‌هایی که به‌طور منظم در فرآیند تحقیق اجتماعی به دست آمده‌اند و پژوهشگر فعالیت‌های تحقیقی خود را در عرصه واقعیت آغاز می‌کند و می‌گذارد تا نظریه از درون داده‌هایی که گرد می‌آورد، پدیدار شود (استراوس و کربین، ۱۳۹۲، ص. ۳۴). در حقیقت، نظریه زمینه‌ای روشی است برای کسب شناخت درباره موضوع مورد مطالعه و موضوع یا موضوعاتی که پیش‌تر در مورد آنها پژوهش جامع و عمده‌ای صورت نگرفته و دانش ما در آن زمینه محدود است (ازکیا، احمدرش و پارتازیان، ۱۳۹۶، ص. ۲۷۰). در نظریه زمینه‌ای محصول نهایی تحقیق صرفاً مجموعه‌ای از یافته‌ها یا چند مقوله به هم مرتبط نیست، بلکه عبارت است از یک صورت‌بندی نظری منسجم درباره بسترها،

۴. دولت استرالیا برای دوران کرونا و پساکرونا یک نقشه راه ۳ مرحله‌ای را ترسیم کرده است که با رعایت فاصله اجتماعی برخی مشاغل در هتل‌ها، پارک‌ها، گالری‌ها و موزه‌ها طبق پروتکل‌های بهداشتی می‌توانند شروع به کار نمایند (سایت نخست وزیری استرالیا، ۲۰۲۰).

۵. پارلمان اروپا در گزارشی تحت عنوان کوید ۱۹ و گردشگری عنوان کرد که این ویروس باعث بازگشت مسافران به خانه‌هایشان شده است و این موضوع تأثیرات بی سابقه و جبران ناپذیری بر اقتصاد کشورها بالاخص کشورهای گردشگر پذیر در اروپا داشته است (The European Parliament, 2020).

۶. گزارش کمیسیون سفر و گردشگری پیش بینی کرده است که در سال ۲۰۲۰ بازار سفر ۷۵ میلیون شغل را از دست خواهد داد که این موضوع بر اقتصاد کشورها در درازمدت تأثیرات منفی خواهد داشت (The World Travel & Tourism, 2020).

۷. نشریه نشنال جئوگرافی در چاپ ژوئن ۲۰۲۰ خود تأثیر بیماری کرونا را بر مهمان‌نوازی روستایی در ایالات متحده آمریکا بررسی کرده است که تا زمان همه‌گیری کوید ۱۹ می‌بایست شاهد عدم رونق این بخش اقتصادی در توسعه بوم‌گردی کشورها باشیم (National Geography, 2020).

در مقایسه با سایر مطالعات پیشین، تحقیق حاضر از سه جهت، بدیع و نو است:

الف. در حالی که سایر تحقیقات با استفاده از داده‌های ثانویه و در سطح ملی و کلان به بررسی تأثیرات کرونا بر شاخص‌های اقتصادی پرداختند، تحقیق حاضر با استفاد از داده‌های اولیه و میدانی، به تحلیل تجربیات فردی دست اول در سطح جامعه محلی پرداخته است.

¹Grounded Theory

فرآیندها و پیامدهای وجود یک پدیده با رویداد (، 2005،
Somekh & Lewin p. 49).

میدان مطالعه در این تحقیق، مناطق روستایی شرق مازندران است و مشارکت‌کنندگان در این پژوهش ۱۲ نفر از صاحبان اقامتگاه‌های این استان هستند. در این پژوهش، نمونه‌ها براساس نمونه‌گیری هدفمند^۱ انتخاب شدند. در نمونه‌گیری هدفمند، پژوهشگر براساس ویژگی‌های مورد نظر جمعیت مورد مطالعه را انتخاب می‌کند (جانسون، ۲۰۰۸) و «عمداً به انتخاب محیط‌ها، افراد یا رخداد‌های ویژه‌ای می‌پردازد که اطلاعات مهمی را تأمین می‌کنند و نیز به دست آوردن آن از طریق سایر انتخاب‌ها میسر نیست و مهم‌ترین اصلی که در نظر گرفته می‌شود، انتخاب محیط‌ها، زمان‌ها و افرادی است که بتوانند اطلاعات مورد نیاز برای پاسخ به پرسش‌های پژوهش را فراهم کنند (ازکیا، ایمانی جاجرمی، ۱۳۹۰، صص. ۶۰-۵۹). نمونه‌گیری در این پژوهش، تا حد اشباع نظری ادامه یافت. اشباع نظری مقوله مبنای داوری دربارهٔ زمان نمونه‌گیری از گروه‌های مختلف مربوط به آن مقوله است. در اینجا، نمونه‌گیری و افزودن بر اطلاعات هنگامی پایان می‌یابد که اشباع نظری یک مقوله یا گروهی از موارد حاصل شود (فلیک، ۱۳۹۱، ص. ۱۴۰)، یعنی زمانی که افراد نمونه جدید، دیگر چیزی به داده‌ها اضافه نکنند یا آنچه مطرح می‌کنند در تضاد با دانسته‌های گردآوری شده نباشد (حریری، ۱۳۸۵، ص. ۱۴۰).

برای جمع‌آوری داده‌های این تحقیق از تکنیک مصاحبه استفاده شده و مجموعه مصاحبه‌های انجام‌شده- با رضایت مصاحبه‌شونده- ضبط و سپس پیاده شده است. در میان فنون جمع‌آوری داده در پژوهش‌های کیفی، مصاحبه^۲ رایج‌ترین شکل است و البته رایج‌ترین شکل مصاحبه، نوع نیمه‌ساختاریافته آن است که با استفاده از مجموعه‌ای از پرسش‌ها و مباحث

تدوین‌شده انجام می‌شود. اما نه به‌طور کاملاً دقیق با پرسش‌های منظم از قبل تعیین‌شده، بلکه به صورت فهرستی از آنچه باید مورد پرسش قرار گیرد (ازکیا و ایمانی، ۱۳۹۰، ص. ۷۱). تحلیل داده‌ها طی سه مرحله کدگذاری صورت پذیرفت: کدگذاری باز^۳، کدگذاری محوری^۴ و کدگذاری باز^۵. فرآیند کدگذاری یا روند تحلیل داده‌ها نشانگر عملیاتی است که طی آن داده‌ها خرد شده، مفهوم‌پردازی می‌شوند و آنگاه به روش‌های جدید دوباره به یکدیگر متصل می‌شوند. کدگذاری، روند اصلی ساختن و پرداختن نظریه از داده‌هاست (ازکیا، احمدرش و پارتازیان، ۱۳۹۶: ۳۱۸). در کدگذاری باز ابتدا، داده‌ها به صورت خط‌به‌خط مجزا و دسته‌بندی و یک‌کد یا مفهوم به آنها ضمیمه شد. در مرحله کدگذاری محوری، کدهای خام مرتبط با هم به لحاظ خصیصه و مفهوم ذیل خرده‌مقولات قرار گرفته شدند. در این مرحله مقوله‌ها به صورت یک شبکه با هم در ارتباط قرار گرفتند و در نهایت، مقولات اصلی و مقوله هسته پدیدار شدند. تمام این مراحل در طول انجام گردآوری داده‌ها، به صورت رفت و برگشت و رسیدن به مفاهیم جدید، مورد بازبینی قرار می‌گرفت. در مرحله کدگذاری انتخابی، مقولات شکل می‌گیرد، انسجام می‌یابد و چارچوب تئوریک اولیه در مقولات رخ می‌دهد. پس از به نمایش درآمدن ارتباط مقولات در مدل پارادایمی به شرح خط اصلی داستان پرداخته می‌شود.

در این مطالعه نیز همان‌طور که می‌دانیم نکته مهم در پژوهش‌های کیفی، اعتبارسنجی است. در این نوع پژوهش بیشتر بحث اعتبار مطرح است تا پایایی (ازکیا، احمدرش و پارتازیان (ج ۲)، ۱۳۹۶، ص. ۳۵۵). یکی از روش‌های افزایش اعتبار، «باورپذیر کردن گزینشی است» (فلیک، ۱۳۸۷: ۴۱۰). منظور از اصطلاح مذکور، مستدل کردن متن با نقل قول‌هایی قابل قبول به منظور باورپذیر کردن یافته‌های پژوهش است (ازکیا، احمدرش

⁴ Axial coding

⁵ Selective coding

¹ Purposive Sampling

² Interview

³ Open coding

اساس تحقیق از کارشناسان بوم‌گردی، مشاوره گرفته شد و در مرحله پایانی توسط اساتید گرددشگری و بوم‌گردی ارزیابی و نهایی شد.

و پارتازیان، ۱۳۹۶، ص. ۳۵۵). در تحقیق حاضر، با نقل‌قول‌های مستقیم و مختلف، به صورتی مستند، باور پذیری نتایج تحقیق از سوی محققان قابل فهم است. علاوه بر این، در این مطالعه جهت اعتبارسنجی سؤالات

جدول ۴. مشخصات پاسخگویان

تعداد	سن	متغیرهای زمینه‌ای
۹	۳۰-۴۰	گروه سنی
۲	۴۱-۵۰	
۱	۵۱-۶۱	
۸	کارشناسی	تحصیلات
۳	کارشناسی ارشد	
۱	دانشجوی دکتری و دکتری	
۱	درجه یک	وضعیت اقامتگاه
۴	درجه دو	
۷	درجه سه	

یافته‌ها

دوران پسا کرونا بوده است. در این قسمت، نتایج تحقیق در ارتباط با تاثیرات کرونا بر اقامتگاه‌های بوم‌گردی مناطق روستایی شرق مازندران تحت پنج عنوان زیر مطرح می‌شود:

- اثرات اقتصادی کرونا بر درآمد اقامتگاه‌های بوم‌گردی؛
- اثرات اقتصادی کرونا بر وضعیت اشتغال اقامتگاه‌های بوم‌گردی؛
- اثرات اقتصادی کرونا بر وضعیت تولیدات کشاورزی اقامتگاه‌های بوم‌گردی؛
- اثرات اقتصادی کرونا و فعالیت اقامتگاه‌ها در زمان شیوع کرونا؛
- اثرات اقتصادی کرونا و انتظارت و توقعات اقامتگاه‌ها از دولت.

در ادامه، به توضیح هر یک از موارد فوق می‌پردازیم.

بوم‌گردی از جمله مناسب‌ترین انواع گرددشگری در عصر حاضر است که تلاش می‌کند ضمن تأمین نیازهای گرددشگران، منافع جامعه محلی و ملاحظه محیط‌زیست طبیعی مناطق روستایی به اهداف خود دست یابد. همان‌طور که قبلاً مطرح شد، بوم‌گردی، اهداف کلان، متوسط و محلی توسعه بوم‌گردی در استان مازندران را در پی داشته و همچنان در دستور کار حاکمیت ملی و محلی قرار دارد. اما، سیاست‌های جدید دولت مبنی بر تعطیلی کامل اقامتگاه‌های بوم‌گردی تحت تأثیر ویروس کرونا، مسئله بازگشایی این بوم‌گردی‌ها و نیز راهکارهای لازم برای بازآفرینی فعالیت این اقامتگاه‌های روستایی را با سؤالات جدی مواجه نموده است. در این راستا و همان‌طور که قبلاً مطرح شد، تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به دو سؤال اساسی درمورد پیامدهای اقتصادی تعطیلی اقامت‌گاه‌های بوم‌گردی در نتیجه کرونا و نیز بررسی راهکارهای بازآفرینی بوم‌گردی در

۱. اثرات اقتصادی کرونا بر درآمد اقامتگاه‌های

بوم‌گردی

کلیه تأسیسات گردشگری در پی شیوع ویروس کرونا و شروع قرنطینه، تعطیل و فعالیت‌شان به صفر رسید. اقامتگاه‌های بوم‌گردی که یکی از انواع تأسیسات گردشگری هستند از این حادثه مصون نمانده و مستلزم خسارات زیادی شده‌اند. یکی از خسارات شامل کنسل‌شدن رزروها بوده که عین مبلغ به گردشگران عودت داده شد. در این رابطه ساداتی اقامتگاه بوم‌گردی سورت اظهار داشت:

«با ورود کرونا و تعطیلی کلیه اقامتگاه‌های بوم‌گردی کلیه رزروها لغو و عین مبالغ واریزی به مسافران برگشت داده شد.» (ساداتی، رحمانی، ۱۳۹۹).

البته کرونا اولین ضربه‌ای نبود که در سال ۹۸ به صنعت گردشگری ایران وارد شد. پیش از کرونا، وقوع متوالی حوادث تلخ در کشور همچون گرانی بنزین، قطعی اینترنت و سقوط هواپیمای اوکراینی به صنعت گردشگری ضربه وارد کرده بودند؛ با این حال، فعالان گردشگری امید داشتند، تمامی زیان‌های سال ۹۸ را با رونق بازار شب عید و ایام نوروز جبران کنند؛ اما با رونق گرفتن کرونا، صنعت گردشگری دچار بدترین رکود تاریخ خود شده است. در این رابطه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی در خصوص بازگشایی اقامتگاه‌ها و بازگشت چرخه اقتصادی و درآمدی اظهار داشتند:

«بعد از گذشت سه ماه از شیوع کرونا، هر اقتصادی نیاز به شروع فعالیت دارد. در این بین اصناف گردشگری مانند هر صنف دیگری نیاز به بازگشایی و فعالیت دارند. البته رعایت پروتکل بهداشتی حتماً باید لحاظ گردد که هم به نفع ما و هم گردشگران خواهد بود.» (کلیچ، خیرنیا، حر منصور، آقایی، رحمانی، خلعتبری و واحدی، ۱۳۹۹)

در راستای رعایت پروتکل‌های بهداشتی درزی اقامتگاه بوم‌گردی مین سی و حسین بیگی اقامتگاه بوم‌گردی چام و چاشت اظهار داشتند: «فعالیت اقامتگاه

بوم‌گردی در زمان کرونا با رعایت پروتکل بهداشتی و ۵۰ درصد ظرفیت موجود امکان‌پذیر است.» (درزی و حسین بیگی، ۱۳۹۹)

هرچند با وجود اوضاع سخت معیشتی، تعدادی مخالف بازگشایی اقامتگاه‌های بوم‌گردی در زمان شیوع کرونا هستند. صالحانی مدیر اقامتگاه بوم‌گردی سرای میرزا، علت مخالفت خود را اینگونه بیان کرد: «در دوره کرونا اولین و مهمترین موضوع بحث سلامت جامعه است و واحدهای بوم‌گردی بعنوان یکی از مراکز تجمع از این قاعده مستثنی نیستند. به نظر شخص خودم با وجود شرایط سخت بهداشتی با فعالیت در زمان کرونا کاملاً مخالف هستم چون عقیده دارم رسالت اول ما ایجاد محیطی امن و سالم برای خانواده هاست. فعالیت اقامتگاه‌ها در دوران کرونا تنها می‌تواند با اعلام وزارت بهداشت و به وجود آمدن شرایط استند بای میسر باشد.» (صالحانی، ۱۳۹۹)

همچنین، نجار کریمی اقامتگاه بوم‌گردی زرین که یکی از اقامتگاه‌های کوهستانی است دلیل مخالفت خود را از بازگشایی اقامتگاه‌ها بدین صورت اظهار داشت: «به خاطر احتمال حضور فرد ناقل در اقامتگاه و خطر شیوع در اقامتگاه و به خاطر امنیت گردشگران که بیشتر کوهنورد هستند، با فعالیت در زمان کرونا کاملاً مخالفم. هر چند ضرر و زیان مالی زیادی برای من خواهد داشت.» (نجار کریمی، ۱۳۹۹)

علاوه بر خسارت مالی تأثیر روانی کرونا بر دارندگان اقامتگاه‌های بوم‌گردی نیز وجود داشته است. در این زمینه گروسیان اقامتگاه بوم‌گردی کلبه طوبی اظهار داشت: «من خیلی دپرس شدم چون قصد داشتم با درآمد ایام نوروز به طرح توسعه بپردازم که با حضور کرونا کاملاً برنامه‌ها به هم ریخت. صدمه روانی و مالی برای من کاملاً شرایط سختی را به وجود آورده است.» (گروسیان، ۱۳۹۹)

از تهدیدات دیگر شیوع کرونا و بسته بودن واحدهای گردشگری رونق فعالیت واحدهای غیر مجاز

صدمات زیادی به گردشگری وارد خواهد نمود. زیرا وضعیت اقتصادی کشور ما نشان داده که با کوچکترین مشکل، بیشترین صدمه را گردشگری می‌خورد. لذا نیروی کار برای امنیت درآمدی وارد مشاغل دیگر می‌روند و نیروی کاری آموزش‌دیده که مستلزم هزینه زیادی برای صاحبان این حرفه بوده‌اند را دچار ضرر جبران‌ناپذیر می‌کند.» (حر منصور، ۱۳۹۹).

بدیهی است که توقف یک فعالیت اقتصادی همانند شروع آن دارای آثار و پیامدهای اقتصادی است. با این تفاوت که پیش‌بینی این آثار در شروع کار همراه با حدس و گمان علمی است و لذا با اندک تردیدهایی همراه است. اما در این جا سؤال در مورد پیامدهای درآمدی و اشتغال است که عمدتاً تاکنون رخ داده و البته بخش دیگری از آنها در آینده دور یا نزدیک تجربه خواهد شد. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که صاحبان و فعالان عرصه بوم‌گردی در زمان شیوع کرونا دچار خسارت مالی شده و خواستار فعالیت مجدد با رعایت پروتکل بهداشتی با ۵۰ درصد ظرفیت پذیرش بوده تا بتوانند حداقل مشتریان خود را از دست ندهند. همچنین، نیروی انسانی آموزش‌دیده از بلا تکلیفی در بیایند.

۳. اثرات اقتصادی کرونا بر وضعیت تولیدات

کشاورزی اقامتگاه‌های بوم‌گردی

گردشگری در نواحی روستایی با تلفیق بخش‌های کشاورزی و خدمات گردشگری عجین شده است. در این جریان از یک سو گردشگرانی که در جستجوی یافتن مکان‌های جدید و در برخی مواقع شرکت در مراحل کشاورزی برای کسب تجارب زندگی و معیشت سنتی هستند، آنان را جذب و از دیگر سو وضعیت اقتصادی صاحبان مزارع و باغات (جامعه میزبان) را بهبود می‌بخشد. ماهیت سنتی مزارع و باغات نقش مهمی در توسعه گردشگری ایفا می‌کند. به گونه‌ای که حس نوستالژی، گردشگران را به دیدن و تجربه کردن زندگی سنتی ترغیب می‌کند. این نوع از گردشگری شغلی است که کشاورزان یا دامداران روی فعالیت‌های کشاورزی، یا

است. در این رابطه محمد جواد رحمانی خلیلی- اقامتگاه بوم‌گردی کومه و آقای- اقامتگاه بوم‌گردی اسپرز اظهار داشتند: «گردشگری اولین صنفی که با حضور کرونا تعطیل شده و تاکنون این تعطیلی ادامه دارد. به نظر تعطیلی بیشتر اقامتگاه‌ها و اصناف گردشگری تأثیر منفی بر جامعه خواهد گذاشت. زیرا مردم با وجود کرونا و تعطیلی تأسیسات گردشگری به سفر می‌روند. نکته مهم اینجاست، سفر صورت می‌گیرد و واحدهای اقامتی دارای مجوز تعطیل هستند. در این زمان استفاده از واحدهای غیرمجاز و بدون مجوز، بدون هیچ نظارت و کنترل و رعایت پروتکل‌های بهداشتی گسترش پیدا کرده که نوعی تهدیدی جدی برای واحدهای دارای مجوز هستند.» (رحمانی و آقای، ۱۳۹۹)

۲. اثرات اقتصادی کرونا بر وضعیت اشتغال

اقامتگاه‌های بوم‌گردی

یکی از تبعات دیگر شیوع کرونا، بیکاری قشر وسیعی از پرسنل آموزش‌دیده عرصه گردشگری بوده که علاوه بر ضرر و زیان مالی برای صاحبان این حرفه، موجب مشکل دیگری نیز شده است. محمد جواد رحمانی در این مورد می‌گوید: «تناقض مابین شرایط پرداخت بیمه بیکاری پرسنل و اخذ تسهیلات حمایتی، موجب شده تا سردرگمی زیادی ایجاد گردد. چون شرایط اخذ وام، منوط به عدم ثبت نام پرسنل بیمه شده جهت اخذ بیمه بیکاری است. برای همین پرسنل این مجموعه هر روز به اقامتگاه‌های خالی می‌آیند و طبق روال کاری به اتاق‌ها سرکشی می‌کنند و محوطه را تمیز می‌کنند.» (رحمانی، ۱۳۹۹).

بزرگ‌ترین تهدید در زمان کرونا، از دست رفتن نیروهای آموزش‌دیده است که منجر به ضرر اقتصادی بزرگی در عرصه گردشگری خواهد بود. به نوعی می‌توان گفت بستر آماده گردشگری در حال فراموشی است. حر منصور می‌گوید: «تعطیلی اصناف گردشگری موجب شده بسیاری از نیروهای کار برای ارتزاق مجبور به فعالیت در کارهای دیگر شوند که این امر در درازمدت

معنی‌دار در طی سال‌های گذشته در زمینه فعالیت بوم‌گردی، حاضر به مشارکت جهت بهبود اوضاع بوده و لذا راهکارهای مختلفی جهت برون‌رفت از وضعیت نامطلوب فعلی در زمان شیوع کرونا مطرح کردند که تحت عناوین ذیل قابل طرح است.

در این راستا، یکی از فعالان کلیدی و دارنده اقامتگاه بوم‌گردی روجین در منطقه هزار جریب نکا، برنامه‌ریزی سفر برای دوران کرونا اظهار داشت:

«با توجه به اعلام سازمان بهداشت جهانی در خصوص «تعداد ۳۰ نفر در محیط باز و کمتر از سی نفر در محیط بسته می‌توانند کنار هم باشند»، ایده‌ای به ذهنم رسید. تا با وجود کرونا و وضعیت روانی از لحاظ بهداشتی و سلامت برای همه قشر مردم، به‌ویژه خانم‌های خانه‌دار، ایده یک سفر چندساعته را داشته باشم. طی صحبت با خانم‌های آشنا و فامیل که همه شاکی از وضعیت سخت دوران کرونا و خانه‌نشینی بودند، تصمیم به طراحی سفری چندساعته، با تعداد محدود، به شکل دورهمی و با همراهی یک متخصص یوگا در بحث خنده‌درمانی و همچنین رعایت پروتکل بهداشتی، چند ساعتی را در فضای دور از شهر و ترجیحاً در فضای باز و محیط آزاد با هم باشیم و خستگی روانی این دوران را تسکین بدهیم. البته به فکر طراحی یک سفر یک‌روزه هم هستیم. با تاکید بر اینکه کرونا روی غذا خیلی تأثیر گذاشته، در این سفر خدمات پذیرایی ارائه نمی‌شود و هر کس غذا و نوشیدنی را با خودش به همراه داشته باشد تا هم گردشگر از لحاظ روانی احساس اعتماد و امنیت و آرامش داشته باشد و هم برای من که به‌عنوان مجری تور هستم، مساله بهداشت جسمی و روانی بسیار مهم هست.» (واحدی، ۱۳۹۹).

یکی از فعالان بوم‌گردی در مورد چگونگی پذیرش گردشگران و ارائه خدمات بیان کرد: «انجام تور با اتوبوس با رعایت فاصله اجتماعی تا کمک دو طرفه هم به مالکان اقامتگاه‌ها و هم دفاتر خدمات مسافرتی می‌شود تا مدیران دفاتر نیروی انسانی آموزش‌دیده خود را از دست

باغی، با هدف ایجاد تفریح برای بازدیدکنندگان و یادگیری آنان انجام می‌دهند و جالب آنکه جای فعالیت‌های تولیدی را نمی‌گیرد، بلکه درآمدکشاورزان را نیز تکمیل می‌کند و آنان را در همان سبک زندگی کشاورزی‌شان ارتقا می‌دهد.

گردشگری در روستاها در قالب بوم‌گردی توانسته در کنار اقتصاد کشاورزی در جوامع روستایی، به‌عنوان درآمد مکمل موجب افزایش تولید و درآمد روستاییان گردد و این بخش هم از تأثیرات منفی شیوع کرونا مستثنی نبوده و دچار خسارات شده است. کلیچ اقامتگاه پرداروم در این مورد اظهار داشت: «ضرر مالی با حضور کرونا هم بر درآمد اقامتگاه و هم محصولات تولیدی کشاورزی بوده، چون به‌نوعی ما کشاورزی را به خدمت گردشگری درآورده‌ایم و این باعث شده تا ضرر ما دو چندان بشود.» (کلیچ، ۱۳۹۹)

ساداتی به‌عنوان مالک اقامتگاه بوم‌گردی مالخواست و صالحانی به‌عنوان صاحب اقامتگاه بوم‌گردی سرای میرزا که از مخالفین بازگشایی اقامتگاه‌ها در زمان کرونا هستند، برای برون‌رفت از زیان مالی اظهار داشتند: «طی کرونا که اقامتگاه‌ها قادر به فعالیت نیستند می‌توان از طریق فروش تولیدات کشاورزی و دامی از طریق رسانه‌های مجازی گذران معاش داشت.» همچنین علت مخالفت ساداتی برای شروع فعالیت اقامتگاه در زمان کرونا، به خاطر حضور خانواده اش در اقامتگاه و احتمال ابتلا به بیماری است (ساداتی، ۱۳۹۹).

در این بخش نتایج تحقیق نشان می‌دهد با فراهم کردن ابزاری برای فروش آنلاین محصولات کشاورزی می‌توان به صاحبان و دارندگان اقامتگاه‌های بوم‌گردی کمک نمود تا چرخه اقتصادی آنان به حرکت در بیاید.

۴. اثرات اقتصادی کرونا و فعالیت اقامتگاه‌ها

در زمان شیوع کرونا

نتایج بررسی مصاحبه با صاحبان و مالکان بوم‌گردی در منطقه نشان می‌دهد که با وجود عدم مشارکت جدی و

در خصوص اختصاص وام به اقامتگاه‌های بوم‌گردی، نجار کریمی اظهار داشت: «با وجود ضرر و زیان زیادی که در ایام عید داشته‌ایم نیاز است تا دولت با تخصیص وام حداقل به مبلغ ۱۰۰ میلیون تومان با نرخ سود ۴ تا ۶ درصد به اقامتگاه‌های بوم‌گردی بتواند از آنها حمایت کند تا ما بتوانیم تمهیدات لازم را برای حضور گردشگران فراهم نماییم.» (نجار کریمی، ۱۳۹۹)

نکته دیگری که در مصاحبه‌ها از دولت توقع می‌رفت توسط رحمانی این گونه عنوان شد: «دولت مجوز پذیرش را صادر کند و جهت حمایت وسایل بهداشتی مورد نیاز اقامتگاه را با کنترل و نظارت در اختیار ما قرار دهد تا به نوعی موجب اطمینان و اعتماد میزبان و مهمان گردد. زیرا یکی از مهم‌ترین عناصر در اقامتگاه‌ها حضور خانواده است و برای خانواده امنیت و سلامت بسیار مهم است. دولت می‌تواند با اطلاع‌رسانی از چگونگی رعایت پروتکل بهداشتی و معرفی واحدهای دارای مجوز فعالیت اعتماد مردم را برای سفر به اقامتگاه‌ها جلب نماید تا با خیالی آسوده به سفر بپردازند.» (رحمانی، ۱۳۹۹)

یک نکته دیگر که حمایت دولت را می‌طلبد در خصوص پرداخت اقساط تسهیلات است که باید دوره تنفسی برای صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی در نظر گرفته شود. (آقایی و حسین‌بیگی، ۱۳۹۹)

نتایج مطالعه نشان داد در حال حاضر، رابطه فعالان بوم‌گردی با حاکمیت، نوعی رابطه بالا-پایین^۱ و دستوری است و این صنف نه تنها هیچ گونه رابطه تعاملی معنی‌دار با بخش حاکمیت یا دولت ندارد، بلکه حتی از شرایط برقراری رابطه و تعامل رسمی و نهادی با سایر ذی‌نفعان نیز برخوردار نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

بوم‌گردی به‌عنوان یکی از انواع نسبتاً جدید و مهم گردشگری، با ملاحظه منافع اقتصادی جامعه محلی و رعایت ملاحظات محیط‌زیستی، جایگاه مهمی در میان

نهدد. همچنین تبعات روحی بحران کرونا می‌تواند از تبعات جسمی آن بدتر باشد. سفر یک نیاز هست و می‌تواند با رعایت بهداشت امکان‌پذیر باشد. البته کم‌کردن ظرفیت پذیرش حتماً باید رعایت شود.» (حر منصور، ۱۳۹۹)

در ادامه در خصوص چگونگی سفر مسولانه و نقش دفاتر خدمات مسافرتی مطرح شد که در دوران کرونا با وجود تمام ناملایمات می‌توان سفر گروهی را به مردم آموزش داد تا جلوی سفرهای شخصی گرفته شود. اشاعه سفرهای گروهی در قالب تور یکی از برنامه‌های شاخص وزارت گردشگری است که دفاتر خدمات مسافرتی و تور اپراتورها بهترین بازوان برای اجرای این طرح هستند و این یک فرصت کرونایی محسوب می‌شود. با اجرای تورهای گروهی سازمان‌یافته به خاطر حضور راهنمایان آموزش‌دیده گردشگران مسئولیت‌پذیر را وارد جامعه می‌کنیم که هم موجب به راه افتادن چرخه اقتصادی گردشگری و هم موجب بازیابی روانی جامعه می‌شود. حر منصور می‌گوید: «اقتصاد را نمی‌توان تعطیل کرد و نبود اقتصاد به‌راحتی موجب مرگ می‌گردد. مشکل اقتصادی به‌نوعی تهدیدی بزرگتر از کروناست و موجب از هم پاشیدگی زندگی می‌شود.»

۵. اثرات اقتصادی کرونا و انتظارت و توقعات اقامتگاه‌ها از دولت

تعطیلی اصناف گردشگری به علت الویت در امنیت و سلامت جامعه است (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۲۰). در صورتی که برخی از صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی گلایه از فشار مالی در دوران کرونا و عدم حمایت دولت داشته‌اند. درخواست آنان مبنی بر حمایت مالی از طرف دولت است که می‌تواند کمکی به صاحبان اقامتگاه‌ها برای تهیه خدمات مورد نیاز است.» (درزی، واحدی، منصور، آقایی، ۱۳۹۹)

¹Top-down relationship

اقامت در اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان بن
پاداش به کارمندان بخش دولتی و خصوصی؛

۳. تقویت و طراحی اپلیکیشن‌های حمایتی و تدوین
بسته B2B با همکاری شرکت‌ها و استارت‌آپ‌های
حمل‌ونقل و پذیرایی در قالب یک زنجیره تأمین
خدمات؛

۴. محوریت قراردادن گردشگری و حمایت از کسب
و کارهای بوم‌گردی در بسته حمایتی بازیابی
صنعت گردشگری در ابعاد ملی و استانی و محلی
و تخصیص ردیف بودجه مجزا در حمایت از
گردشگری در بودجه صندوق ملی و برنامه‌های
اضطراری در دوران کرونا و پسا کرونا؛

۵. بهره‌مندی از مزیت منحصر به فرد استفاده از
فضای باز در فصل پیش رو در اقامتگاه‌های
بوم‌گردی به نسبت سایر اماکن اقامتی بالاخص در
۵ ماه کاری آینده جهت جبران خسارات و شیفت
سفرها به سمت بوم‌گردی؛

۶. بازبینی تعطیلات و در صورت عدم مشکل تصویب
یک تعطیلات ۵ روزه از طرف دولت جهت جبران
فرصت از دست رفته نوروژ برای صنعت گردشگری
داخلی به شرط پایان کامل شیوع کرونا در کشور؛

۷. استفاده از فرصت همه‌جانبه رسانه‌های اجتماعی،
رسانه ملی جهت تبلیغ سفر به مقاصد که دارای
اقامتگاه‌های بوم‌گردی منطبق با اصول توسعه
پایدار هستند و تشکیل کمپین‌هایی جهت
سفرهای مسئولانه جهت کمک به اقتصادهای
خرد روستایی؛

۸. تشکیل تیم اجرایی در استانداری و سازمان‌های
مرتبط مدیریت بحران جهت شناسایی مشاغل
بیشتر آسیب‌دیده بالاخص در بخش بوم‌گردی با
تاکید بر اقامتگاه‌هایی که با وام‌های بانکی تأسیس
شده‌اند جهت اولویت به تخصیص اعتبارات
حمایتی با حضور نمایندگان معتمد و آگاه صنف؛

انواع گردشگری دارد. استان مازندران به‌عنوان یکی از
مقاصد اصلی گردشگری کشور، طی سال‌های اخیر رشد
تدریجی بوم‌گردی استقبال نموده است. توقف کلیه
فعالیت‌های بوم‌گردی در نتیجه شیوع ویروس کرونا، این
فعالیت اقتصادی نوپا در استان مازندران در شرایط بسیار
چالش برانگیز قرار داد.

ویروس کوید ۱۹ به‌عنوان یک پدیده پاندمیک،
پیامدهای اقتصادی گسترده‌ای نیز ایجاد کرد که نه تنها
فعالیت بوم‌گردی در استان مازندران، بلکه همه نوع
فعالیت‌ها در سرتاسر جهان را متاثر ساخت و علاوه بر
این، جان میلیون‌ها انسان را در معرض مخاطره و حتی
نابودی قرار داد. بدین ترتیب، همه‌چیز در جهان، از
اقتصاد گرفته تا همه منابع انسانی تحت تأثیر این پدیده
قرار گرفت. در حالی که تحقیقات مربوط به تأثیرات
اقتصادی کرونا، در آغاز راه بوده و عمدتاً در سطح کلان
با استفاده از داده‌های محدود و محدود صورت می‌پذیرد،
تحقیق حاضر برای نخستین بار با استفاده از داده‌های
کیفی و براساس تجربیات زیسته فعالان عرصه نوع
خاصی از گردشگری، یعنی بوم‌گردی به بررسی تأثیرات
پدیده کرونا پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد
با وجود تأثیرپذیری بسیار زیاد فعالیت‌های بوم‌گردی از
سیاست‌های مقابله با پدیده کرونا، فعالان عرصه
بوم‌گردی هنوز امیدوارند که در آینده نزدیک و با از
سرگیری فعالیت‌های بوم‌گردی، مسیر توسعه بوم‌گردی
و فعالیت‌های اقتصادی را ادامه دهند.

با توجه به نتایج و یافته‌های تحقیق، پیشنهادات
کاربردی ذیل را می‌توان ارائه داد:

۱. ارائه کمک‌های فنی و مشاوره‌ای جهت بازاریابی
آنلاین و تبلیغات از جانب بخش دولتی برای
توسعه مهارت‌های دیجیتال و آموزش منابع
انسانی شاغل در اقامتگاه‌های بوم‌گردی؛

۲. برگرداندن اعتماد و تحریک تقاضا از طریق
راهکارهای حمایتی دولت و شرکت‌ها به‌عنوان
مثال پیشنهاد بسته سفر به مناطق طبیعی و

تحقیقات آتی

۱. استفاده از توان دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های کشور جهت سوق تحقیقات به موضوع مدیریت بحران در شرایط متفاوت مخاطرات محیطی از طریق انجام مطالعات کاربردی و پایان‌نامه‌های مقاطع ارشد و دکترا؛
۲. تدوین مطالعاتی در خصوص نقش رسانه‌های اجتماعی در بازتوانی اقتصادی اقامتگاه‌ها؛
۳. تدوین مطالعات با موضوع تأثیر کرونا بر مشاغل غیر مستقیم و القایی صنعت گردشگری و نقش مباحث حمایتی دولت در قالب تنفس وام‌ها و بخشش یا کاهش مالیات؛
۴. تدوین تجربه زیسته مدیران اقامتگاه‌های بوم‌گردی و کارکنان استان و سطح کشور به منظور به اشتراک گذاشتن تجربیات در قالب یک زنجیره هم‌اندیشی و اشتراک آرا کارشناسی جهت مدیریت بحران در سال‌های آتی و کنترل و پیشگیری از آن در صنعت گردشگری

تقدیر و تشکر

انجام تحقیق حاضر به خاطر ماهیت اکتشافی بودن آن و به‌ویژه به خاطر استفاده از روش کیفی با بهره‌گیری از تکنیک مصاحبه که مستلزم ضبط کامل مصاحبه‌ها است، بدون همکاری صادقانه، همراه با اعتماد کامل صاحبان و فعالان عرصه بوم‌گردی منطقه امکان‌پذیر نبود. بدین وسیله، مراتب تشکر و قدردانی را نسبت به همه مصاحبه‌شوندگان و نیز راهنمایان و مطلعین محلی در روستاهای استان مازندران اعلام می‌داریم

۹. در صورت داشتن لیست باشگاه مشتریان وفادار مراجعه به شماره‌های تماس و پیج‌های اینستاگرامی افراد جهت ارائه پکیج خدمات متفاوت با تخفیف؛

۱۰. تعامل متقابل کارکنان با کارفرمایان و مدیران اقامتگاه‌ها جهت تاخیر در پرداخت حقوق و مزایا؛

۱۱. توجه به تغییر سبک سفر و برنامه ریزی سفرهای غیرگروهی به جهت رعایت پروتکل‌های بهداشتی؛

۱۲. تعریف مقاصد جدید و تنوع بخشی به محصولات و برنامه‌ریزی تورهای مکمل و تجمیعی با همکاری سایر اقامتگاه‌هایی که از نظر جغرافیایی نزدیک به هم هستند؛

۱۳. سازمان میراث فرهنگی و گردشگری جهت حمایت از اقامتگاه‌های فعلی تا حداقل ۶ ماه طبق قانون همجواری مجوزهای جدید به متقاضیان ندهند تا مجموعه‌های فعلی به کمی ثبات اقتصادی و جبران خسارات برسند؛

۱۴. تدوین بروشورها و کاتالوگ‌های راهنما برای میهمانان جهت رعایت پروتکل‌های بهداشتی و ارسال آن قبل سفر به مسافران جهت تکمیل تجهیزات مرتبط در کوله سفر؛

۱۵. قراردادن دستورالعمل‌های ویژه بهداشتی هر اقامتگاه در سایت مجموعه یا صفحات اینستاگرام به منظور اعتمادسازی و اطمینان توجه به سلامت گردشگران

References

- Akbari, A., Gharakhloo, M. (1389). Ecotourism: A New concept in Urban Geography. Tehran: Entekhab Publication.
- Anup, C., Kedar, R., & Ramesh, S. (2015). Role of ecotourism in environmental conservation and socioeconomic development in Annapurna conservation area. International Journal of Sustainable Development and World Ecology, 22(3), 251-8. [DOI:10.1080/13504509.2015.1005721]

- Azkiya, M., Rashidi, A. & Partazian, K. (1390). *Qualitative Methods: From Theory to Practice*, Vol. 2. Tehran: Keyhan Publication.
- Dram, A., Alan M. (1387). *Introduction to Planning and Ecotourism*, Translated by Mohsen Ranjbar. Tehran: Entekhab Publication.
- Gupta, N, Tomar, A, Kumar, V. (2020). The effect of COVID-19 lockdown on the air environment in India, *Global Journal of Environmental Sciences Management*. 6(SI), 31-40.
- Hariri, N. (1385). *Principle and Qualitative Methods*. Tehran: Islamic AzaD University.
- Havenegard, C. (1994). *Ecotourism*, *The Journal of Tourism studies*. 15.
- [https://www.nationalgeographic.com/science/2020/06/why-rural-hospitals-may-not-survive-coronavirus.access_date:08/06/2020.\[DOI:10.1055/s-0040-1721631\]](https://www.nationalgeographic.com/science/2020/06/why-rural-hospitals-may-not-survive-coronavirus.access_date:08/06/2020.[DOI:10.1055/s-0040-1721631])
- https://www.pm.gov.au/sites/default/files/files/covid-safe-australia-roadmap.pdf.accees_date:09/06/2020.
- International Labour Organization. (2020). COVID-19 and the tourism sector. Etrieved from: https://www.ilo.org/sector/Resources/publication/s/WCMS_741468/lang--en/index.htm.
- Interview with Baman Aghaee, key informant and activit in Sperz Ecotourism in Kaali village, Savadkoo Township, Interviewer: Tahmineh Aadi Amiri, 10-May, 2020.
- Interview with Darzi, Mohammad, Acitivist in Minci Ecotourism in Naft Chaal Village, North Savaad KooH, Interviewer: Tahminej Asadi Amiri, 23-May-2020.
- Interview with Graosian, Yahya, Key Informant and Tooba Ecotourism Activisit in Kadir Village, Noshar Township, Interviewer: Tahminej Asadi Amiri, 11-May-2020.
- Interview with Hor Mansoori, Key informant and environmental activist in the village of Zeevan and Mian Kaleh region, Neka Township, Interviewer: Tahmineh Asad Amiri, Sadegh Salehi, 6-May,2020, 2020.
- Interview with Hossein beygi, Ali, Activist in Cham & Chasht Ectourism in Porseh Village, Tonekabon Township, Interviewer: Tahmineh Asadi Amiri, 10-May, 2020.
- Interview with Kaleejm Activst in Padarood ecotourism in Garma Post village, Noshahr Town ship, Interviewer: Tahmineh Asadi amiri, 16-May,2020, 2020.
- Interview with Khajehan, Amir, Masso Ecotourism Activist in Islam Abad Village, Nooshar Township, Interviewer: Tahminej Asadi Amiri, 13-May-2020.
- Interview with Khayyernia, Ali, Key Informant and Vannosheh Ecotourism Activist in Yakhkesh Village, Behshar Township, Interviewer: Tahminej Asadi Amiri, 13-May-2020.
- Interview with Masoomeh vahedi, key Informant and activist in ecotourism of Roojeen in the vllage of Safarian, Hezarjarib, Neka Township, Interviewer: Tahmineh Asadi Amiri, Sadegh Salehi, 6-May,2020, 2020.
- Interview with Mehrzad Khalatbari, Key informant and activist in ecotourism in Jannan Roodbar village, Ramsar Township, Interviewer: Tahmineh Asadi amiri, 16-May,2020, 2020.
- Interview with Mohammad Javad Rahmani Khalili, Key informant nd activist in ecotourism in Khalin Shahr, Behshar Township, Interviewer: Tahmineh Asadi Amiri, Sadegh Salehi, 6-May, 2020.
- Interview with Najjar Karimi, Activist in Zarbeen Ecotourism in Saroos Village, Noshahr Township, Interviewer: Tahmineh Asadi amiri, 16-May,2020, 2020.
- Interview with Saadati, Mohammad, Key Informant and Sort Ecotourism Activist in Malkhast Village, Sari Township, Interviewer: Tahminej Asadi Amiri, 23-May-2020.
- Interview with Salehani, Jamal, Key Informant and Saraye Mirza Ecotourism Activist in Salehan Village, Noshahr Township, Interviewer: Tahminej Asadi Amiri, 03-May-2020.
- Marthan, H. (1991). *Ecotourism and sustainable Development: who owns paradise?* Washington D.C: Island press.
- Mazandaran Governorship. (2016). *The Report of Socio- Cultural & Economic Development in Mazandaran*. Sari: Mazandaran Local Government.
- Mazandaran Organization of Budget and Planning. (1395). *The Census of Mazandaran*. Sari: Office of the Census.
- Maznadarn Organizatio of Cultural Heritage, Handicraft & Tourism. (1389). *The Report of Ecotourism State in Mazandarn*. Sari: Office of Tourism.
- Midmore, P. (2000). *The economic value of walking in rural wales*. Ramblers, Association in Wales. Wrexham wale.

- Mohammadpoor, A. (1390). *Qualitative Method, Anti Method and Plan in Qualitative Methodology*. Tehran: Jamehshenasan Publication.
- Natural Geography. (2020). why rural hospitals may not survive coronavirus,
- Nepal, S. K. (2002). *Mountain Ecotourism: Global Perspective on challenges and opportunities*. Northern British Cloumbia: University of Northern British Cloumbia.
- Neth, B. (2008). *Ecotourism as a Tool for Sustainable Rural Community Development and Natural Resources Management in the Tunel Sap Biosphre Reserve*. Kassel: Kassel University Press.
- Organization of Cultural Heritage, Handicraft & Tourism. (1389). *The Report of the Committee of Travel Facilitation*. Tehran: Office of Tourism.
- Owe, F. (1378). *Introduction to Qualitatie Research*, Translated by H. Jalili. Tehran: Ney Publication.
- Potter, J. D. (2009). *Ecoturism in Thailand's Andaman cost: An assessment of modes, localities and mediators*, A master thesis. Singapor: National Univerty of Singapor.
- Prime Minister of Australian. (2020). *Road Map of Covid Safe*,
- Salehi, S. (1389). *Analysis of Ecotourism in Tourism Development in Mazandaran Rural Areas*. Sari: Mazandaran Organization of Cultural Heritage, Handicraft & Tourism.
- Samson L., Vineeth V., Constantin M., & Siying L. (2020). *How efficient are the lockdown measures taken formitigating the COVID-19 epidemic?*
- Sharma, A., Paudel, G. T., Shrestha, K., & Tripathi, S. (2018). *Ecotourism in Gaurishankar Conservation Area: Source of Income, Satisfaction and Perception of Local People*. *Internationa Journal of Tourism*, 4, 8-13.
- Snyman, S. (2016). *The role of private sector ecotourism in local socio-economic development in southern Africa*. *Journal of Ecotourism*, 247-68. [DOI:10.1080/14724049.2016.1226318]
- Somekh, B., Lewin, C. (2005). *Research Methods in the Social Sciences*. London: Sage.
- Strauss, A., Korbin, J. (1392). *Introduction to Qualitative Research: Techniques and Procedure of Generating Grounded Theory*, Translated by Ebrahim Afshar. Tehran: Nay Publication.
- The Europen Parliament. (2020). *Coronavirus and future plan*. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2020/649368/EPRS_ATA\(2020\)649368_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2020/649368/EPRS_ATA(2020)649368_EN.pdf)
- The World Travel & Tourism Council (2020). *Tourism Sector Globally*. Retrieved from <https://wttc.org>
- The World Tourism Organization. (2020). *Coronavirus and touris industry*,
- United Nation Environment Program. (2020). *what-COVID-19 -means-ecotourism*. Retrieved from <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/story/what-COVID-19 -means-ecotourism>.
- United Nation World Tourism Organization. (2020). *Impact assessment of the COVID-19 outbreak*. Retrieved from <https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-COVID-19 -outbreak-on-international-tourism>
- Weaver, D. B., Lawton, J. L. (2007). *Twenty years on: The state of contemporary ecotourism research*. *Tourism Management*, 28, 1168-1179. [DOI:10.1016/j.tourman.2007.03.004]
- Yadav, D. Maheshwari, H. Chandra.U, (2020). *Outbreak prediction of COVID-19 in most susceptible countries*. *Global Journal of Tourism Management*. 6(SI): 1-20.